

POL-30 Kelhu Johanna(UM)

16.10.2015

PYYDETÄÄN VAITELIAISUUTTA
Vaiteliaisuuspyyntö, kunnes asiasta
neuvoston päätös.

Neuvoston päätös asiasta tehty 29.10,
vaiteliaisuuspyyntö päättynyt 30.10

Asia

EU/YUTP/EDUSKUNNALLE TIEDOTTAMINEN/Valko-Venäjään kohdistettujen rajoittavien toimenpiteiden muuttaminen

Kokous

U/E/UTP-tunnus

UTP 3/2011 vp

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Neuvoston ulkosuhdeneuvosten työryhmä aloittaa säädösehdotusten käsittelyn 19.10.2015. Tarkoitus on valmistella säädökset niin, että neuvosto voi hyväksyä ne ennen lokakuun loppua (26.10.2015).

Ehdotetulla neuvoston päätöksellä rajoittavien toimenpiteiden voimassaoloa jatkettaisiin 29.2.2016 asti. Samalla päätettäisiin keskeyttää pakotteiden soveltaminen kaikkien listattujen henkilöiden ja yhteisöjen osalta, lukuun ottamatta neljää henkilöä, joiden epäillään olevan yhteydessä selvittämättömiin henkilöiden katoamisiin Valko-Venäjällä. Säädöksissä asetetut vientikiellot aseiden ja kansallisiin tukahduttamistoimiin soveltuvien välineiden osalta jäisivät voimaan.

Tilannetta arvioidaan uudelleen helmikuussa 2016, kun Etyjin ODIHRin lopullinen raportti presidentinvaaleista valmistuu tammikuussa 2016.

Suomen kanta

Suomi kannattaa linjausta, jonka mukaan sanktioita jatketaan nykyisen jakson päättyessä 31.10.2015, mutta samalla ne keskeytetään neljäksi kuukaudeksi. Tämä mahdollistaa 11.10. pidettyjen presidentinvaalien kattavamman analyysin.

Valko-Venäjä on ottanut joitain edistysaskeleita. On tärkeää, että EU reagoi myönteiseen kehityskulkuun. Presidentti Lukashenka vapautti elokuussa viimeiset poliittiset vangit. Merkittävistä puutteista huolimatta presidentinvaalit (11.10.) sujuivat rauhallisessa ilmapiirissä, ilman laajamittaista väkivaltaa. On myös paikallaan, että EU huomioi Valko-Venäjän rakentavan roolin Ukrainan konfliktin ratkaisupyrkimyksissä.

Suomi kannattaa rajoitettuja myönteisiä askelia Valko-Venäjän suuntaan. Valko-Venäjä – suhteissa pidämme tärkeänä vuoropuhelun jatkumista. Valko-Venäjän ihmisoikeustilanteen kehitys on kuitenkin otettava huomioon yhteistyössä edettäessä.

Suomen näkemyksen mukaan Valko-Venäjän tulee edelleen toimeenpanna merkittäviä uudistuksia, jotta edellytykset vapaille ja oikeudenmukaisille vaaleille täyttyvät. Maan yleinen ihmisoikeus- ja oikeusvaltiotilanne jatkuu heikkona.

Pääasiallinen sisältö

Tausta

EU on kohdistanut rajoittavia toimenpiteitä eli pakotteita Valko-Venäjään vuodesta 2004 lähtien, jolloin asetettiin ensimmäiset tiettyjä valkovenäläisiä virkamiehiä koskevat matkustusrajoitteet. Vuoden 2006 vaalien jälkeen pakotteita kiristettiin ja otettiin käyttöön finanssipakotteet, eli listattujen henkilöiden ja yhteisöjen varojen jäädyttäminen.

Pakotteiden soveltaminen keskeytettiin vuonna 2008 Valko-Venäjän viranomaisten kanssa käytävän vuoropuhelun kannustamiseksi, mutta pakotteet otettiin uudelleen käyttöön vuoden 2010 vaaleihin liittyvien tukahduttamistoimien johdosta. Tammikuussa 2012 ulkoasiainneuvosto päätti laajentaa niitä kriteereitä, joiden perusteella henkilöitä ja yhteisöjä voidaan lisätä matkustusrajoitusten ja varojen jäädyttämisen piiriin. Laajennettujen kriteerien perusteella pakotteita voidaan kohdistaa yleisesti sellaisiin henkilöihin ja yhteisöihin, jotka ovat vastuussa Valko-Venäjällä tapahtuvista ihmisoikeusloukkauksista, kansalaisyhteiskunnan tai opposition tukahduttamistoimista, sekä niihin, jotka taloudellisesti tukevat Lukashenkan hallintoa tai hyötyvät siitä.

Voimassa olevat pakotteet perustuvat neuvoston päätökseen 2012/642/YUTP ja neuvoston asetukseen (EY) N:o 765/2006 myöhemmin tehtyine muutoksineen. Pakotteet ovat tällä erää voimassa 31.10.2015 saakka. Rajoittavien toimenpiteiden kohteena olevien henkilöiden ja yhteisöjen varat on jäädytettävä ja heille on kiellettyä luovuttaa varoja tai taloudellisia resursseja. Lisäksi listattujen henkilöiden maahantulo ja kauttakulku tulee estää. Rajoittavien toimenpiteiden kohteena on Valko-Venäjällä tällä hetkellä 174 henkilöä ja kolme yhteisöä. Säädöksillä on myös asetettu vientikielto aseiden ja kansallisiin tukahduttamistoimiin soveltuvien välineiden osalta, joihin liittyvän teknisen avun, palveluiden ja rahoituksen tarjoaminen on niin ikään kiellettyä.

Valko-Venäjään kohdistetuista rajoittavista toimenpiteistä annetun päätöksen 2012/642/YUTP mukaan luetteloa nimetyistä henkilöistä ja yhteisöistä tarkastellaan uudelleen säännöllisesti, ja vähintään 12 kuukauden välein. Viimeksi nimettyjen henkilöiden listaa muutettiin 2.8.2015 voimaan tulleilla neuvoston täytäntöönpanopäätöksellä (YUTP) 2015/1335 ja täytäntöönpanoasetuksella (EU) 2015/1326, joilla poistettiin 24 henkilöä niiden henkilöiden ja yhteisöjen luettelosta, joihin kohdistetaan rajoittavia toimenpiteitä.

Ehdotetut muutokset pakotteiden sisältöön

Ehdotetulla neuvoston päätöksellä rajoittavien toimenpiteiden voimassaoloa jatkettaisiin 29.2.2016 asti. Neuvoston päätöksellä ja asetuksella lisättäisiin päätökseen uusi liite II ja asetukseen uusi liite IV niistä henkilöistä ja yhteisöistä, joiden osalta rajoittavien toimenpiteiden soveltaminen on keskeytetty 29.2.2016 asti. Pakotteiden soveltamisen keskeyttäminen koskisi kaikkia tällä hetkellä listattuja henkilöitä ja yhteisöjä lukuun ottamatta neljää henkilöä, joiden epäillään olevan yhteydessä selvittämättömiin henkilöiden katoamisiin Valko-Venäjällä.

Neuvoston päätöksellä ja täytäntöönpanoasetuksella tarkistettaisiin lisäksi useita listattuja henkilöitä koskevia perustelulausumia. Täytäntöönpanoasetuksella myös poistettaisiin EU:n yleisen tuomioistuimen tuomion mukaisesti yksi henkilö ja 11 yhteisöä asetuksen luettelosta niistä henkilöistä ja yhteisöistä, joihin kohdistetaan rajoittavia toimenpiteitä.

Säädöksissä asetetut vientikiellot aseiden ja kansallisiin tukahduttamistoimiin soveltuvien välineiden osalta jäisivät voimaan, samoin kuin kielto tarjota niihin liittyvää teknistä apua, palveluita tai rahoitusta.

Valko-Venäjän tilanne

Valko-Venäjän presidentti Aljaksandr Lukashenka vapautti 22.8. kaikki loput EU:n tietämät poliittiset vangit. Vapautettuja on kuusi, mukaan lukien entinen presidenttiehdokas Mihail Statkevitch. Korkea edustaja Mogherini kommentoi heti armahduksia tärkeänä edistysaskeleena kohti EU:n ja Valko-Venäjän suhteiden parantamista. EU oli pitkään vaatinut vankien vapauttamista yhtenä edellytyksenä suhteiden lämmittämiseksi. EU:n ja Valko-Venäjän välisissä suhteissa on meneillään varovainen lähentyminen, mikä näkyy esimerkiksi lisääntyneenä vierailuvaihtona ja käytännönläheisten hankkeiden käynnistämisenä.

Keskustelu EU:n pakotteiden purkamisesta alkoi epävirallisessa ulkoasianneuvostossa syyskuun alussa. Pakotteiden jatkosta sovittiin päätettäväksi 11.10.2015 pidettyjen Valko-Venäjän presidentinvaalien jälkeen, mutta kuitenkin ennen lokakuun loppua. Päätös, jonka mukaan pakotteita jatkettaisiin ja samalla suspendoitaisiin neljäksi kuukaudeksi ehdotuksen mukaisella tavalla, antaisi aikaa presidentinvaalien jatkoseurannalle. Etyjin ODIHRin vaaliraportti Valko-Venäjän presidentinvaaleista valmistuu tammikuussa 2016, minkä jälkeen tilannetta tullaan arvioimaan uudelleen.

Valko-Venäjän istuva presidentti Lukashenka valittiin 11.10. presidentinvaaleissa ennakkoodotusten mukaisesti viidennelle kaudelleen. Keskusvaalilautakunnan vahvistaman tuloksen mukaan Lukashenka sai 83,49 prosenttia äänistä. Kolme oppositioehdokasta keräsi virallisten tulosten mukaan vaatimattomasti ääniä. Kaikkia ehdokkaita vastaan äänesti yhteensä 6,4 prosenttia äänestäjistä. Koko maan äänestysprosentti oli virallisten tietojen mukaan 86,75 prosenttia. Presidenttiehdokkaana oli ensimmäistä kertaa yksi naisehdokas.

Valko-Venäjän presidentinvaalit eivät täyttäneet kansainvälisiä kriteereitä vapaista ja oikeudenmukaisista vaaleista. Myöskään vaalien etukäteisasetelma ei ollut tasapuolinen. Vuoden 2010 vaalien suosituin oppositioehdokas Nikolai Statkevich vapautettiin elokuussa 2015, mutta ei voinut rekisteröityä ehdokkaaksi.

Vaalit sujuivat kuitenkin rauhallisessa ilmapiirissä ja laaja-mittaiselta väkivallalta välttyttiin, mikä oli parannus edellisiin vaaleihin nähden. Vuoden 2010 presidentinvaalien jälkeiset mielenosoitukset tukahdutettiin väkivaltaisesti. Tällä kertaa muutaman sadan hengen mielenosoitus (10.10.) hoidettiin viranomaisten taholta varsin maltillisesti. Ilmapiiri ennen vaaleja oli aiempaa sallivampi opposition mielenilmaisuja kohtaan. Ehdokkailla oli myös tasavertainen mahdollisuus ilmaista mielipiteensä mediassa ilman ennakkosensuuria, vaikka istuva presidentti oli ylivoimaisesti eniten näkyvillä.

Vaaleja tarkkailivat yhdessä ODIHRin, Etyjin parlamentaarisen yleiskokouksen ja Euroopan Neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen edustajat. ODIHRin alustava vaalitarkkailuraportti (12.10.2015) oli odotusten mukaisesti pääosin kriittinen. Valko-Venäjän yhteistyöhalukkuus Etyjin vaalitarkkailumission kanssa kuitenkin huomioitiin.

Valko-Venäjällä pidetään parlamenttivaalit syyskuussa 2016. Valko-Venäjän toivotaankin toimeenpanevan suositettuja uudistuksia ennen seuraavia vaaleja. Valko-Venäjän demokratia-ihmisoikeustilanne jatkuu heikkona. Kokoontumis- ja sananvapautta rajoitetaan vuoden 2011 ja 2012 lainsäädännön nojalla. Valkovenäläiset ihmisoikeustoimijat ovat kritisoineet presidentinvaaleja.

Valko-Venäjä ei ole asettunut tukemaan Venäjän toimia Ukrainassa. Sen sijaan presidentti Lukashenka on toiminut rakentavasti Ukrainan kriisin liittyvän Minskin sopimuksen neuvottelujen isäntänä ja on saanut tästä kiitosta mm. EU:lta.

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

UM/OIK-10, Juho Keinänen, p. 0295 351 947

UM/OIK-10, Sari Mäkelä, p. 0295 351 446

UM/ITÄ-20, Inkeri Virtanen, p. 0295 351 732

EUTORI-tunnus

EU/2015/1485 , EU/2015/1486

Liitteet

Viite

Asiasanat
Hoitaa

Tiedoksi
